Дзвони Лемківщини

№6 (42)
листопад-грудень 2003 р.

Газета заснована
у квітні 1994 року

ЧАСОПИС ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ТОВАРИСТВА «ЛЕМКІВЩИНА»

м. Перечин. Президія конференції.
У 1-му ряду: проф. Іван Щерба, Іван Козак, Олександр Венгринович.

Дорогі краяни!
Шановні читачі і дописувачі!

Сердечно вітаємо Вас і Ваші родини зі світлими Празниками Різдва Христового, Нового Року і Богоявлення Господнього.

Нехай Різдв'яні дзвони принесуть у Ваші домівки здоров'я і щастя, радість і добробут, мир і злагоду.

Докладемо для відродження Лемківщини, її історії та культури, мови і традицій наші щирі серця, розум і знання, працьовиті руки і традиційну впертість.

Веселих Свят!

Колегія ВУТЛ.
Редакція "ДЛ".

«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЕТНІЧНОГО ВІДРОДЖЕННЯ ЛЕМКІВЩИНИ»

Під такою назвою у м. Перечин на Закарпатті 15-16 листопада ц. р. проходила 2-а Між-

– "Рекрутські солдатські народні співанки лемків Ужанської долини". Повідомлення на ак-

1. Надати статус обласного державного Музею лемківської культури – "Лемківській

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про внесення змін до статті 9 Закону України

Палец об палец не вдарив.
Пан-Біг мі сьвідок!
Папір вшытко вытерпит.
Перун бы тя фтяв!
Пече, як коприва.
Пильнуй свого носа, а не чужого проса.
Побілів, як сьніг.
Повідам, як на сьвятій сповіди.
Покля жыти буду – того не забуду.
Поміняв: гус на яйце.
Поміняв: райтки на майтки.
Поміняв: шыло на мыдло.
Початок – все трудний.
Почеркай си по челі і опамятай-ся.
През себе не перескочыш.
Пришый кобылі хвіст!
Про вовка помовка, а він – ту.
Пустив вшытко на пас-блін.
Робит: за Боже заплат!
Робота дурного любит.
Розлюг-ся, як ґраф.
Ростут, як губы по дойчі.
Рука руку мыє.
Рыба псує-ся з головы.
Сам собі пан.
Свій свого тягне.
Сивий, як голуб.
Скупий два разы тратит.
Слово не воробель, выпустиш – ся не верне.
Слово – срибло, мовчаня – злото.
Слово по слові і дішло до згоды.
Слухай ухом, а не брихом.
Старий, а розум як в дітины.
Страченого часу і коньом не поженеш.
Стуль ґамбу, бо ворона влетит.
Стуль пыск!
Так го збештав, же не знав, де ся діти.
Там добрі, де нас неє.
Там не іду, де мня не просят.
Тихо, як перед бурйом.

Запам'ятав і записав від своїх батьків Ігор ДУДА з Ганчови, п-т Горлиці.

порога. Іщы от пеца. Певні, же з пеца, іщы зо сьтін. А не так зо сьтін, як з образів, а сьтіни то лем зато, же тримают на собі образы. Бо што-то за сьтіна, як неє на ній образив. Сьтіни лем для образив, бо важнішы сут образы. Так-так, образы. Бо перед нима і баба, і дідо, і мама, і неньо били поклони і гварили "ОТЧЕ-НАШ". І поріг. Тот поріг – стертий, стоптаний босыма ногами.

Тот поріг і образы, они і сут – ДОМА.

ДОМА. То оно єст страшні дороге і чудне, такє сьвяте і незамінне – ДОМА.

БОЖЕ, што бы тот бідний чловек не робив, кади бы не іздив, а лем згадат-си о ДОМІ, юж на серци потепліє.

ДОМА, – яка єст в тім слові страшна сила. А як тоту ДОМУ узриш... Ніт не узриш, а одчуєш. Іщы деси так здалека. БОГ єден знат одкаль, тото здалека, може за кільометер, ци за два, а може за десят. А може і за сто, то юж залежыт од того, де-с быв і одкаль-ся верташ. І за який прожыти час ДОМІВ ся верташ. Ци за годину, ци за ден, ци за рік.

Лем рік, година тіж мают свої меджы. Бо даколи тот рік, то юж таки довги, же ся ти здає, – ся го не позбудеш, не дочекаш-ся, коли ся мине. А даколи так ти скоро злетит, же аж ся здивую. То, як? Деси недавні была "Паска" і юж зас "Паска". Лем втовди, як ты юж ДОМА.

БОЖЕ! Што так дивні, тоту людину мінят.., же она може быти така тверч, як скеля, і ніжна як перечко. Як перечко, і іщы зачарувана дивным одчутям стрічы з чымси незрівняно сьвятим і не замінимим ничым і николи. ДОМА.

ДОМА. Нарешті, ты юж ДОМА.

Стоіш на такім місци, же юж чуєш – дале тя ноги не понесут. Іщы тото сьвяте місце далеко, іщы тот поріг не близко, лем ты не можеш дале іти. Стоіш і смотриш. Нич не чуєш, не думаш.

ДОМА. Тото, до чого-с ішов ціле своє жытя. Тото місце, без котрого так было пусто і холодно.

БОЖЕ, благословлям ТЯ за тот велики дар, якій ТЫ мі дав. Тото щесьтя так сой ту сідити і смотрити на свою ДОМУ.

ДОМО. Моя рідна, єдина, кохана ДОМО. Як же я жыла-м без тебе так довго. Яке ту чысте над тобом небо, пахняче смерекове повітря.

ДОМО. То нич, же той мойой ДОМЫ неє. Порогу тіж не видно. А єст горбочок зароснены травом. Я добрі знам, же як розгорну тот горбочок, то під ним найду поріг.

То єст моя ДОМА. Лем поріг, – але то моя ДОМА.

Надоокола стежка, што басанунком обвила мою ДОМУ, том стежком босыма ногами ходили мої няньо і дідо Ілько за возами.

Іщы єст єдна потіха – ясеник. Тот ясеник, же єден БОГ зна одкаль він ся ту взяв. Росне си край рогу ДОМУ. Його памятают, як быв іщы маціцьким, як си зачынав рости коло хыжы на розі.

Нихто го якоси не знищыв. Лем на собі ма барз дуже ранів і сьлідів довгих років самоти. Тепер він си стоіт коло горбочка, як сторож – велики, сильни і самотні. Він ся колише на вітри і мі галузками ся кланят.

Як ся натішу тым крайом, то си вирву з ясеника листочок, си го даде сховам, жебы о нім нихто не знав, і він в вечірні години буде мі оповідав, оповідав...

Якє ту крас квітя росне на горбочку і доокола двору! Може зато, же мама і няньо били перед образами поклони, чытали акафісти і псалтир.

ДОМО, моя рідна, як я до тя довго ішла, лем тепер юж тя мам. Тепер мі юж тя нихто не одбере. Ты моя єдина. Єдина і не замінна. Обігріта босыми ногами, і осьвячена тихыма і щырыма молитвами. Дякую ти, ДОМО!

Радоцині. Вийде старий лемко з хати, низько вклониться до кожної ялички:

– Добре рано, моя Радоцино!

Потім гляне на небо:

– Добре рано, сонечко! Я, старий лемко, жыю! Жыю!

А потім обернеться до "гори":

– Добре рано, мої Бескиди! – і низько вклоняється аж до самої землі.

Як лягає спати, то виконує той самий ритуал, мовлячи:

– На добраніч, моя Радоцино!

* * *

Я не підійду більше до "святого Петра" за тими записами. Навіщо ворушити страшне минуле? Навіщо згадувати? Зрештою, кому потрібні ті вінчування, коли старий бородатий лемко низько кланяється... до купи гною.

Марія ГОРБАЛЬ, м. Львів.

Марія СТАХІВ-КРУПА, с-ще Красне на Львівщині

* * *

Ой піду я в сині гори,
де сопілка грає,
Там зустріну-ся з дівчыном,
што я єй кохаю.
Очы в неї як волошки
в зеленім жыті,
А губоньки як малина,
личко як калина,
Стан тоніцький і високий,
коса до пояса,
Сама собі як смерічка,
ой то моя краса,
Ой то моя чорноброва,
моя синьоока, –
Она мня зачарувала
на горі високій,
Она мня зачарувала,
забрала мі душу,
Ой тепер тую лемкиню
я любити мушу.

12.04.2001 р.

"Дзвони Лемківщини" -
часопис Всеукраїнського Товариства "Лемківщина"
Наша адреса:
46001, м.Тернопіль, бульв. Т.Шевченка, 21.
Реєстраційне свідоцтво ТР 145
Замовлення № 24. Тираж 1000
Обсяг 1 друк. арк. Друк офсетний.
ПВК "Збруч", м.Тернопіль, вул. Живова, 11

Редактор Ігор ДУДА
Редакційна колегія:
Парасковія ТРАЧ - відповідальний секретар, *Олександр ВЕНГРИНОВИЧ* (Тернопіль), *Микола ГОРБАЛЬ* (Київ), *Степан КРИНИЦЬКИЙ* (Івано-Франківськ), *Володимир РОПЕЦЬКИЙ, Ярослав ШВЯГЛА* (Львів).
Комп'ютерний набір і верстка - *Тарас ВАШКІВ*.
Висловлені авторами думки можуть не співпадати з позицією редакційної колегії.
Відповідальність за достовірність фактів несе автор публікації.
Редакція залишає за собою право редагувати та скорочувати тексти.
Рукописи не рецензуються і не повертаються.

ХРОНІКА НОВИН

2 листопада. м. Бучач Тернопільської обл. Установчі збори районної організації ВУТЛ. Досі тут не було товариства "Лемківщина", хоч проживали тисячі переселенців. У районному Будинку культури зібралися біля 200 осіб. Організаційні проблеми взяла на себе Ніна Оленяк, колишня вчителька. Зібрання поблагословив о. Володимир Шафран. Велику доповідь виголосив Олександр Венгринович – голова ВУТЛ. Виступали гості з Тернополя: Ігор Дуда – редактор газети "Дзвони Лемківщини", Любомир Блащак – голова міської організації ВУТЛ, і бучачці: Ігор Ольховський – вчитель історії, Орися Синенька – голова районної організації Товариства "Меморіал", Павло Курило – в. о. голови районного проводу УНП. Обране правління в складі 7 осіб (голова Н. Оленяк), контрольно-ревізійну комісію та делегатів на обласні установчі збори ВУТЛ.

У концерті взяли участь дитяча група Бучацького Будинку культури, фольклорний ансамбль приміського с. Підзамочок (ведуча Ганна Ковалишин), лемківський народний хор "Яворина" з м. Монастириськ (керівник Василь Баран). Разом із хором приїхали Оксана Будна – голова Монастириської "Лемківщини", і Михайло Тиханський – член Колегії ВУТЛ.

9 листопада. Тернопіль. В актовому залі Кооперативного технікуму відбулися два заходи: звітна конференція обласного товариства "Лемківщина" і установчі збори обласної організації ВУТЛ, на яких зібрались біля 120 осіб. Головувала Ярослава Бережнюк. Зі звітною доповіддю виступив Олександр Венгринович – голова обласного товариства. Про роботу Контрольно-ревізійної комісії звітував Василь Блащак. В обговоренні звітів взяли участь: Любомир Блащак – голова міської організації ВУТЛ, Ігор Дуда і Парасковія Трач – редактор і секретар газети "Дзвони Лемківщини", Михайло Тиханський (Монастириськ) – член Колегії ВУТЛ, Михайло Маценко – голова Збаразької районної ради, Іван Миська – голова обласного об'єднання "Молода Лемківщина", Марія Куликовська і Павло Гербут – голови Теребовлянської і Чортківської районних організацій ВУТЛ, Юрій Венгринович – член правління міської організації ВУТЛ, Христина Довгалюк – аспірант Тернопільської академії народного господарства. Присутніх на зібранні привітав Володимир Ропецький – голова Львівського обласного товариства "Лемківщина", заступник голови ВУТЛ, Іван Миська, Лариса Сорока, Володимир Юрчак. Почесний член правління – Марія Бурдяк (Чортків). У Контрольно-ревізійну комісію обрано 5 осіб (голова Василь Блащак).

30 листопада. м. Копичинці Тернопільської обл. Будинок культури. Загальні збори міської організації ВУТЛ, на які зібралось біля 200 осіб з міста і навколишніх сіл. Серед гостей були Олександр Венгринович – голова ВУТЛ та обласної організації, Ігор Дуда і Ярослава Бережнюк – заступники, Іван Куцина – міський голова, Ігор Соболь – голова Гусятинської районної ради, Ігор Стефанів – заступник голови Гусятинської райдержадміністрації, Роман Островський – редактор районної газети "Наш край", численне духовенство міста і району обох конфесій. Зібрання вели Іван Пласконь і Роман Кархут – голова і заступник міської організації ВУТЛ, його розпочав молитвою о. Василь Погорецький. На порядок денний були винесені такі питання:

1. Вшанування пам'яті депортованих українців у 1944-46 рр. Доповідав Зіновій Желізняк.

2. Встановлення пам'ятного знака до 60-річчя депортації українців з території Польщі. Виступали Іван Пласконь і о. Любомир Урбанський.

3. Отримання переселенцями статусу учасників війни і віз до Польщі. Інформував Олександр Венгринович. Катерина Вибирана – заступник начальника рай соцзабезу, дала фахові пояснення про порядок видачі та отримання документів, розміри надбавок і пільги.

На пропозицію голови районної ради І. Соболя додатково прийняте питання про створення Густинського районного товариства "Лемківщина, а загальні збори переселенців вважати установчими. Присутні одностайно підтримали ідею про створення районної організації, проголосували за Статут, обрали головою Івана Пласконя, нове правління (12 осіб) і Контрольно-ревізійну комісію (5 осіб).

20 грудня. Львів. Актовий зал Академії мистецтв. Звітно-виборна конференція обласної організації ВУТЛ. На зібранні головував Михайло Шпак. Зі звітною доповіддю виступив Володимир Ропецький – заслужений діяч мистецтв України, голова обласної організації ВУТЛ, заступник голови ВУТЛ. Звіт Контрольно-ревізійної комісії оголосив Іван Сенько. В обговоренні доповідей виступили: о. Мирон Михайлишин (Криниця, Польща), проф. Орест Чабан, Степан Кищак – викладач ЛАМ, Олександр Венгринович

ПРО ЛЕМКІВСЬКУ ДЕРЕВОРІЗЬБУ

Різьбярство Лемківщини є незаперечним, дуже колоритним явищем у скарбниці українського мистецтва. Свідченням того є відкриття виставок, з'ява альбомів, наукових досліджень про цей феномен. Висвітлення творчого доробку окремих митців, певних періодів діяльності осередків викликає зацікавлення у численних поціновувачів. На загальному барвистому тлі новій книзі-альбому Степана Кищака "Корені лемківської різьби" (Львів, 2003) належить особливе місце. Маємо рідкісний випадок, коли нащадок лемківського різьбярського роду, митець-практик, один із організаторів деревоpізьблення майстрів-переселенців у Львові, відклав долото й узяв до рук перо, щоб вкарбувати у свідомість нам, нині сущим і для майбутніх поколінь те, що становило й становить ойкумену його життя і творчості. Щира сповідь Майстра презентована у Львові та Києві.

Познайомимось із думками з приводу появи науково-мистецького видання, виголошеними на презентації 11 листопада 2003 р. у Львівській академії мистецтв.

У виступі ректора Академії, професора, академіка, лауреата Шевченківської премії Андрія Бокотея прозвучала висока оцінка дослідницької праці С. Кищака, зокрема, у розділі "Лемківське художнє плем'я". Тут маємо зібрання визнаних творців, які розійшлися по всьому світу, високо репрезентуючи лемківське мистецтво. Не ховав свого захоплення Володимир Овсійчук, професор, доктор мистецтвознавства, лауреат Шевченківської премії. Саме йому належить порівняння книги-альбому зі сконцентрованою енциклопедією Лемківщини. Й справді, у виданні розкрита історія, культура, традиції і трагедія землі, колись багатої на таланти, дається докладний список різьбярів. Автор численних видань про народне мистецтво, доктор мистецтвознавства Галина Стельмащук відзначила необхідність досліджень, що покликані заповнити білі плями в історії українського мистецтва. На думку професора, народного художника України Івана Самотоса книга є на часі, бо має надалі зберігати мистецьку культуру лемків. Понищені депортацією віковічні традиції, своєрідна архітектура й мистецтво нині відроджуються в Україні у пісні й художньому різьбленні. За словами народного художника України, патріярха живописного цеху Зеновія Кецала, твори лемківських митців заповнили музеї України та інших країн. Неоціненний їх внесок у культуру Львова та Західної України.

Кульмінацією презентації став виступ лемківського різьбяра скульптора Мирона Амбіцького, в чисму доробку – твори в музейних зібраннях України, Польщі, США. Він пригадав як його товариш С. Кіщак зібрав у повоєнні роки народних майстрів у Львів в артіль надомників. Справа дала добрий ужинок – 9 членів Спілки художників та стимул до розвитку паростей славних різьбярських династій Сухорських, Одрехівських, Бенчів. Фаховість авторського перекладу С. Кищака тексту англійською мовою, а отже його відкритість для світу, відзначив кандидат філологічних наук, завідувач кафедри мов та літератури Маркіян Якуб'як.

Схвальним рефреном лунали відгуки професорів Якима Запаска, Ігоря Голода, Ореста Голубця, Володимира Бадяка, а також голови Фундації дослідження Лемківщини у Львові Ярослава Шв'ягли, голови Львівського обласного товариства "Лемківщина", заслуженого діяча мистецтв України, скульптора Володимира Ропецького.

Олена ПАДОВСЬКА,
кандидат мистецтвознавства, доцент.
м. Львів.

демії народного господарства. Присутніх на зібранні привітав Володимир Ропецький – голова Львівського обласного товариства "Лемківщина", заступник голови ВУТЛ. У прийнятій одноголосно постанові конференції зазначалося:

1. Роботу правління обласного товариства "Лемківщина" за звітний період (2002-2003 рр.) визнати задовільною.

2. Звіт контрольно-ревізійної комісії затвердити.

3. Припинити діяльність обласного товариства "Лемківщина" (засн. 1990 р.) у зв'язку з його реорганізацією в Тернопільську обласну організацію ВУТЛ.

Відтак присутні ухвалили створити обласну організацію ВУТЛ, яка є правонаступником реорганізованого товариства "Лемківщина", і прийняли Статут. Головою обрано (за поданням Л. Блащака) Олександра Венгриновича, який виступив з короткою програмною промовою. Затверджено правління в складі 13 осіб: Олександр Венгринович – голова, Ігор Дуда – 1-ий заступник, Ярослава Бережнюк, Любомир Блащак – заступники, проф. Володимир Бігуняк, Степан Біскуп (Збараж), Леся Бурякова, Ярослав Ворона, Павло Гербут (Чортків), Марія Куликовська (Теребовля), Мирон Михайлишин (Криниця, Польща), проф. Орест Чабан, Степан Кищак – викладач ЛАМ, Олександр Венгринович – голова ВУТЛ, Роман Бодак – інженер, проф. Марія Байко – народна артистка України, доц. Степан Криницький – голова Івано-Франківської обласної організації ВУТЛ, Володимир Ардан і Андрій Тавпаш – члени Президії СФУЛО, Іван Майкович – директор фірми "Нафтогазбуд", Михайло Шпак – голова Самбірської районної і Михайло Секела – голова Львівської міської організацій ВУТЛ, Іван Челак – голова ФДЛ у Львові, Василь Решетар (Донецьк). Згідно підрахунків Мандатної комісії на конференцію було обрано 89, а прибуло 78 делегатів. Роботу правління визнано задовільною. На пропозицію О. Венгриновича і М. Секели головою обласної організації знову обрано Володимира Ропецького. Голова запропонував правління в кількості 25 осіб, з яких буде обрано вужча робоча президія. Контрольно-ревізійна комісія залишена у старому складі (голова І. Сенько). У заключному слові В. Ропецький виклав план діяльності товариства на 2004 рік.

(Інф. "ДЛ")

Делегати і гості звітно-виборної конференції та установчих зборів у Тернополі. 9.11.2003 р.

академіка, лауреата Шевченківської премії Андрія Бокотея прозвучала висока оцінка

кандидат мистецтвознавства, доцент.
м. Львів.

ВІНЕЦЬ ДОВКОЛОСВІТНЬОЇ МАНДРІВКИ

Про незвичайну довколосвітню мандрівку відомого письменника, уродженця Великого Березного Федора Зубанича, який нині проживає в Києві, у свій час повідомляли засоби масової інформації країни. І ось нещодавно побачила світ перша книга непересічного за задумом і змістом видання – художньо-публіцистичної трилогії Федора Зубанича "Довколосвітня мандрівка у пошуках України". Вдохновили автора до її написання і збагатили надзвичайно цікавим матеріалом численні його зустрічі з представниками найбільших українських громад світу.

Ця прекрасна, захоплююча книга присвячена переважно людям нашої східної діаспори і, зрозуміло, материкової України. Як зазначає в супроводжуючій анотації головний спонсор видання В. Лісовський, "вона сповнена безмежною любов'ю справжнього українця до свого талановитого народу, рідної землі, її неповторної природи".

У вересні 2003 р. передбачається вихід другої книги трилогії, яка міститиме оповіді про наших краян зі Східної і Західної Європи та Південної Америки.

З третьою книгою – про наших земляків з Австралії, Північної Америки і знову по поверненні – про рідну землю України планується познайомити широкий загал небайдужого українства в жовтні 2003 року.

Щиро сподіваємося, що книга знайде свого читача не лише в Україні, а й далеко поза її межами (примірники її замовили визнані університети).

(Газ. "Перечинська тема", №1, 4 вересня 2003 р. – С. 4).

Залишити спогади – наш обов'язок перед потомками!

ДОЛІ ЛЮДСЬКІ

Ми жили в м. Динів, воєводство Перемишль, де батько Костянтин працював суддею. 16 січня 1945 р. я з мамою і сестрою поїхали до діда по мамі за продуктами і затрималися на цілий місяць. Дідо – отець Роман Дрималик, парох села Тростянець. 27 лютого нам повідомили, що бандити замордували батька. У нас зберігається лист від польського ксьондза, в якого батько ночував і звідки його забрали. Ми більше до Динова не поверталися. Ксьондз у листі пише, що залишеними речами і помешканням зайнялася поліція. Влада на мамині листи не відповідала. Будинок із трьох кімнат і всі хатні речі пропали. Після цього нашим годувальником став дідо Роман.

21 жовтня 1945 р. нас насильно виселили до УРСР. Ми залишили будинок із 5-ти кімнат, стайню зі стодолою, 30 моргів поля, 10 моргів лісу, дві корови, 50 центнерів зерна, сільськогосподарський реманент – все добро, напрацьоване трьома поколіннями родичів-священиків. При оформленні документів на переселення поляки нас залякали і попередили, щоб не записували всього майна, бо на Україні радянська влада нас зарахує в куркулі і вивезе на Сибір. Тому ми не зареєстрували всього залишеного майна.

На Україні ми одержали лише 4 центнери зерна. Якби не примусове переселення, мали б вдома велику господарку. Я була застрахована на велику суму аж до повноліття. А тепер живу на грані виживання з пенсії. За комунальні послуги плачу більше від пенсії. Тіснимося з сином і його двома дітьми в трикімнатному помешканні. Дочка (сім'я – 4 особи) не має власної квартири. Син працював під час Чорнобильської аварії в м. Гомелі. Відразу переїхали до мене. Ніяких пільг не мають. Ми з дочкою з 1988 р. стоїмо на черзі на кооперативну квартиру. Будівництво останнім часом припинили, а купити – у нас немає грошей. Але додому не повернемося, там нас ніхто не чекає.

Ніна ЗАЗУЛЯК (Гукевич).

Володимиру РОПЕЦЬКОМУ – 50!

В. Ропецький, с. Ждиня, 19.07.2002 р.

В. Ропецький (у центрі) з групою лемківських активістів біля пам'ятника Т. Г. Шевченку. м. Чортків, 30.03.2003 р.

СЛОВО ПРО ДРУГА

Вже й не пам'ятаю, коли, де і за яких обставинах ми познайомилися з ним. Очевидно то було в 1999 році, коли я був головою Тернопільського обласного товариства "Лемківщина", а він став головою Львівського. Спільні лемківські справи, зустрічі в Тернополі, Львові, Ждині подружили нас, незважаючи на різницю в 13 років.

Проте ми мали спільні інтереси в мистецтві, як скульптор і мистецтвознавець. До особистого знайомства було заочне. У 1985 році в Тернополі проводилася зональна виставка молодих художників західних областей України. Я виступав на її відкритті і писав вступну статтю до каталогу. Серед скульпторів я відзначив якогось В. Ропецького. У 1994 році в складі Обласної архітектурно-художньої ради мені довелося виїжджати до Зборова для оцінки пам'ятника Т. Г. Шевченку, роботи львівського скульптора В. Ропецького, котрий мали встановити в місті. Наступного року рада розглядала його проект пам'ятника Кобзареві для Чорткова. Молодий Тарас з палітрою в руці стоїть тепер на центральному майдані. 2003 року в Чорткові проводилася нарада голів лемківських товариств Галичини і ми сфотографувалися з автором.

Літа біжать немов в калейдоскопі. Мушу краян на шлях результативної праці. У Львові, де кожний лемко як не вчений, то мистець або бізнесмен, це зробити нелегко. Я бував у Львові на різних зборах, засіданнях і нарадах. Він говорить виважено, аргументовано, як личить лідерові. Образно, як належить творцеві. На останній обласній звітно-виборній конференції його знову обрали головою. Інакше бути не могло.

Один із небагатьох лемківських діячів, він говорить і виступає по-лемківськи. Батьки, родом із Тилича, прищепили йому любов до історії, культури, традицій і звичаїв рідного краю. Ми спілкуємося з ним материнською мовою. Їхали якось через його село. Пили місцеву мінеральну воду-"щаву" і не менш знамените "Окоцімське"пиво, яке любив його няньо.

У нього гарна сім'я. Знаю його симпатичну дружину Агнессу та дітей – Терезу, Зорана і Северина. Бував у них в оселі на вулиці Федьковича. Не забуду, як у Ждині, вранці, Агнесса поправляла моє самопочуття зготовленим на ватрі супом, що пахнув ялицевим димом.

Друже! В чорному костюмі, Ти хвацько підкручуєш чорні гусарські вуса і поводиш чорними очима. Нехай простить мені Агнесса, але дівчата і молодиці не дадуть Тобі 50. Ти – молодий. Не вдалося з першого заходу завоювати Шевченківську премію? Ще здобудеш. Не буде Твого пам'ятника депортованим у Терно-

Закінчення. Початок у №40, 41.

Видатні діячі Лемківщини

Матвій Астряб

Автобіографія

Перебував я в різних сімейних домах як репетитор і останні півтора року провів я на цій посаді в професора-хірурга Караваєва, де до мене ставилися напрочуд тепло. За протекцією свого факультетського декана Селіна я провів одні вакації в місцевого філантропа Григорія Павловича Галагана в його селі Сокиринці і з цією людиною в мене асоціюються дуже зворушливі спогади. Після закінчення Університету зі ступенем кандидата я вступив на посаду викладача у 1-ю Київську гімназію, де зазнав дворазової ревізії грізного міністра Дмитрія Толстого, який не тільки не зганджував новачка, а ще й записав у свою книжку, як такого викладача, котрий дуже йому сподобався, що, звичайно, не могло не втішити моїх колишніх наставників. Познайомився я тут з дівицею – сільською трудівницею, котру мачуха вдягала в старі зацеровані сукенки. З першого ж взаємного освідчення я відверто повідав їй про всю свою минувшину і про вчительську матеріальну вбогість, а також про своє прагнення потрапити на службу на Кавказ. Це викликало у нас обох тільки ще більше сердечності, котра не залишала нас протягом усього життя цієї жінки – страдниці (померла 1913 року 16 травня старого стилю). З Києва я був відряджений у Глухів, де знову за своє викладання удостоївся подяки попечителя навчального округу. Дуже просив він мене не їхати на Кавказ. З Глухова я потрапив на службу в Закавказзя в м. Кутаїс у 1874 році. Тут я користувався повною доброприхильністю учнів, учителів, навчального начальства та місцевих жителів. Турецька війна позбавила мене можливості матеріально зводити кінці з кінцями, хоча попри посаду вчительську посідав я ще й місце вихователя при гімназійному пансіоні. Півтора року я просив про своє переведення на Північний Кавказ. Нарешті в 1880 р. моє прохання було задовільнене й начальство перевело мене в Єкатеринодарську гімназію. Тут перебував я викладачем переважно старших класів з мов грецької та латини до вислуги повної вчительської пенсії (у 1893 р.), обіймаючи упродовж багатьох років посади вчительську й вихователя при гімназійному пансіоні. В останні роки служби я був підбадьорений несподіваним достатком моєї дружини, яка отримала в дарунок від двоюрідної бабусі, дуже прив'язаної до нашої родини, невеликий шматок землі. Земля знаходилася у Лубенському повіті. Я згадав своє дитинство і почав ґаздувати. Але земля, на моє переконання, це – банк, у який, якщо вкласти капітал, то отримаєш відсотки. А який у вчителя може бути капітал? Довелося в землю вкладати капітал позичковий та сплачувати видатки на освіту шістьох дітей. Працював я більше, ніж працював нювала Полтавського минулого. Учені дослідники Полтавщини мене тепло прийняли у свої соратники, постійно відводили місце для моїх писань у своїх "Трудах" і заохочували мене до праці. Але війна і матеріальне зубожіння вибили пера з рук цих трудівників. А я все пишу, хоч й без надії віддати свої рядки на друкарський верстат, хоч я зазнаю кпин за свою роботу, що не дає мені жодної матеріальної винагороди, але мене тішить думка, що я ще думаю, упадаю, не пліснявію.

Мої друковані праці: Вправляти своє перо я почав ще на гімназійній лавці, а ставши студентом, я скористався своїм перебуванням у Сокиринцях, списав піснеспіви тамтешнього кобзаря Вересая, зібрав піснеспіви "вертепні" і віддав їх своєму деканові А. І. Селіну. В університеті писав я про князювання Данила Галицького, за що удостоївся почесного відгуку.

1. Лемківською мовою написав я студентом статтю про лемківську мову на спростування помилкового погляду в Галичині про походження цієї мови. Моя стаття була надрукована у львівському журналі "Учитель".

2. а) У 1873 р. у львівській газеті "Галичанин" надруковане моє повідомлення про останні дні життя 1-го ректора Київського університету М. О. Максимовича, про його смерть і поховання з надгробним словом, мовленим Прохорівським ієреєм над його могилою.

б) У тому ж "Галичанині" надруковане моє повідомлення про виховання російської жінки в середній школі.

3. "Процессы Андрея Марковича", надруковані 1909 р. у "Трудах" Полтавської Вченої Архівної Комісії, випуск VI, стор. 81-145, вип.. VII, стор. 47-90 за 1909 рік.

4. "Старая Полтавщина", вип. VIII, с. 49-193.

5. "Население Малороссии по ревизиям 1729 г. и 1764 г.", вип. IX, стор. 61-65.

6. "Старшина Лубенского полка в 1777 г.", там само, стор. 65-80.

7. "Земли церквей Лубенского Духовного Правления в 1878 г.", вип. X, ст. 1-49 (за 1913).

8. "Столетие Лубенского Высшего Начального училища", вип. XI, стор. 121-178 (закінчення в окремому відбитку, стор. 60-134).

9. "Лубенский монастирь", вип. XIII, стор. 33-82 (за 1915 г.).

10. "Войсковая Городовая старшина в Малороссийских полках 1825 г.", вип. XIV, стор. 71-83 (1916 г.).

11. "Лубенский Ботанический Сад", вип. XV, стор. 33-82 (у 1916 г.).

12. "Плантации чужестранных табаков в Малороссии", там само, стор. 107-166.

13. "Мгарский монастирь" (до завершення

ківських товариств Галичини і ми сфотографувалися з автором.

Літа біжать немов в калейдоскопі. Мушу вернутися назад, щоб не обминути інші події. У листопаді 2001 року, в рамках заходів до Установчого з'їзду лемків України, в Національному музеї у Львові він відкрив індивідуальну виставку праць. Я вперше побачив і оцінив його творчість, яка мене щиро вразила. На вернісажі я сказав, що В. Ропецький – представник молодої генерації лемківських скульпторів, гідний спадкоємець Е. Миська, В. Одрехівського, Л. Біганича, мистецтво яких живила лемківська різьба.

Відтак виставка приїхала до Тернополя, де протягом березня-квітня 2002 року експонувалася в Художньому музеї. На ній було представлено лише частину творчого доробку митця – 51 скульптуру і 24 графічні листи. Вони привернули увагу глядачів тематикою і композицією, пластикою і метафоричністю. Відтоді, проходячи залом українського мистецтва, я кожного дня зустрічаюся з бронзовою "Невідомою" В. Ропецького, подарованою авто-ром нашому музеєві.

Не так часто зустрічаються добрі художники, які б мали ще й організаторський хист. Він перебрав керівництво товариства "Лемківщина" в складний час суперечок, непорозумінь і розброду. Своїми послідовними діями вивів молодий. Не вдалося з першого заходу завоювати Шевченківську премію? Ще здобудеш. Не буде Твого пам'ятника депортованим у Тернополі? Нічого, стоятиме він у Львові. Мусиш їздити в Москву заробляти гроші? Все так не буде.

Від гірського потічка Тобі – сили, від ранкової роси – здоров'я, від дружини – натхнення, від дітей – пошани. Нехай щастить на тернистій творчій ниві і в шляхетній справі відродження Лемківщини. У Тебе все попереду.

Біографічна довідка:

РОПЕЦЬКИЙ Володимир Адамович *– скульптор, член Національної Спілки художників України, заслужений діяч мистецтв України; голова Львівської обласної організації ВУТЛ, заступник голови ВУТЛ, член Контрольної Комісії СФУЛО. Народився 11 листопада 1953 р. в с. Маринопіль Галицького р-ну на Прикарпатті. Студіював у Косовському технікумі народних художніх промислів (1970-74) і Львівському інституті прикладного та декоративного мистецтва (1974-79). Учасник та організатор пленерів скульптури в Україні, Росії, Латвії, Бельгії, Франції. Організатор лемківських виставок, забав і фестивалів у Львові.*

Ігор ДУДА.

ГОЛОС БРАТА

На згадку Іванові Омеляновичу Щербі про передачу Українського радіо 27 липня 2003 р.

Я голос почув із ефіру –
То клекіт гірського орла
І радий стояв до безміри,
І радість та горда була.
У голосі мужнього брата
Я чув отой подзвін меча,
Що тисячі літ супостата
Потужно рубав з-за плеча.
З віків у тім голосі чую
Святу незнищенність родів
І хай я далеко сумую –
Живе в моїм серці наш Львів,
Свіржова живе незабутня
Отут, у полтавських степах,
Лемкиня минула й майбутня,
Омріяна ніжно у снах.
О, лемки мої нездоланні,
Я крові краплинка від вас.
Як буде потрібно в змаганні,
З Бескид прокричу по Кавказ:
– Так що ж ти, невдячна Європо,
Забула науки мої?
Не був в тебе лемко холопом –
Він мав свої власні плаї,
Забула, як вчив ґаздувати
В Помор'ї, на Одрі-ріці?
Навчив. Довелось відступати
В Карпати. З мечем у руці.
.....
Ми – лемки, ми укри, слов'яни,
Про нас іще пам'ять жива
І острів священний Руяна,
Як спогад, з сердець виплива!
Я все це почув, о, мій брате,
Не в Ждині летіли слова,
А з серця, де болю багато,
Де українська слава жива!

Володимир ЩЕРБА,
смт. Шрамківка на Черкащині.
Син лемка із Свіржови Руської.

то отримаєш відсот..и. А який у вчителя може бути капітал? Довелося в землю вкладати капітал позичковий та сплачувати видатки на освіту шістьох дітей. Працював я більше, ніж працював учителем і вихователем, не вбирався в новий одяг, а щорічно додавав боргу по тисячу рублів. Я жахався, що своїм дітям я не тільки не залишу жодної матеріальної підтримки, а ще навіть занурю їх у борги. Почав я знову шукати собі вчительської служби, що звільнила б мене від усіх боргів. Вступив я на службу в Полтавський пансіон-притулок вихователем у 1904 році (1904.VIII.10-1910.VII.5). Служба вихователем залишала мені трохи вільного часу і я його зуживав на улюблену науку. Журила мене загибель історичних документів і я записався до грона членів Полтавської Вченої Архівної Комісії. Тут я зустрів великого трудівника, свого університетського товариша Івана Францевича Павловського, секретаря Вченої Комісії і повного прояс-

стор. 33-82 (у 1916 г.).

12. "Плантации чужестранных табаков в Малороссии", там само, стор. 107-166.

13. "Мгарский монастирь" (до завершення 300-річного існування) у Полтавських Єпархіальних Відомостях за 1918 рік, стор. 533-560, 582-590.

У рукописах залишаються:

14. "Исторический очерк Лубенского Городского Общественного Банка" (1866-1916).

15. "Ревизия маетностей Лубенского полка 1726-1730 гг.".

16. "Лубенський малороссийский полк" (рукописи послані в Петербурзьку Академію Наук 1913.VI.21., а Академією отримані 1923.VIII.5.).

17. Веду історичний нарис Лубен.

Подав Юрій ШЕЛЕСТ,
м. Київ.
(Переклад з російської).

СИН ЛЕМКІВЩИНИ

Я – лемко.
Мене на світ лемкиня породила,
Дала любові дивовижний цвіт,
Купала в травах, у піснях ростила,
Навчила ніжно шанувати світ.

Ці слова лемківського поета В. Хомика є влучним епіграфом до біографії відомого на Прикарпатті майстра пензля Мирослава Федоровича Гаталевича. Народився він 25 жовтня 1953 року в Калуші, тепер Івано-Франківської області, та в жилах його тече лемківська кров. Його батьки – уродженці Польщі, походять з Ясельського повіту. Мирослав неодноразово побував на Лемківщині, зором мистця оцінював рідний отчий край, брав у руки пензель і переносив своє бачення на картини. Дивились на них вже у другому домі, в Калуші, рідні витирали хустинкою зволожені очі. Стільки літ минуло, а пам'ять не згасла.

Мирослав Гаталевич працює в ділянці станкової графіки та художнього плакату. Він учасник багатьох колективних міських та обласних виставок. Роботи художника зберігаються у приватних і державних колекціях в Україні, а також за кордоном – в Польщі, Австралії, Канаді, США, Німеччині.

Малювати почав з раннього дитинства. Відколи себе пам'ятає, завжди носився з олівцем у руках. Першим добрим наставником малювання була Марія Базів. Вона навчала його азів мистецтва в колишньому Калузькому Будинку піонерів і бачила, як той все легко засвоював. Думала і говорила, що з нього будуть люди. Так і сталося.

Після закінчення восьмого класу Мирослав вступив до Вижницького училища прикладного мистецтва. Саме тут оволодів технікою графіки і після закінчення цього закладу почав працювати над першими відповідальними замовленнями. Мирослав Гаталевич працював у різних рекламних агентствах, видавничих організаціях. Через його руки пройшли сотні тисяч ілюстрованої та поліграфічної продукції. У вільний від роботи час "відшліфовував" у художній графіці.

Творчі роботи художника віддзеркалюють історичну минувшину, архітектурні стилі та епоху. Ось що розповіла про М. Гаталевича директор Калузької виставкової зали Лілія Шпакович:

"Мирослав Федорович є одним з кращих художників у Калуші. Нікому з місцевих майстрів пензля не вдається так вдало відтворити стару архітектуру міст як йому... А за цим всім стоїть копітка, часом виснажлива праця художника. Пошук історичних джерел, всіляких архівних документів, фотографій, ознайомлення з ними, їх вивчення – це доволі тривалий процес та йому до снаги. Передусім тому, що Галатевич – цілеспрямована людина, він завжди знає, до чого прагне і що хоче. А ще Мирослав Федорович надзвичайно працелюбної вдачі чоловік. Коли ж до таланту додається праця, то можна досягти будь-яких вершин..."

Нещодавно в колі близьких, друзів та знайомих він відзначив свій 50-річний ювілей. Хай щастить Вам у житті. Творчої наснаги і всіх земних благ.

Ліда МИЧКО,
м. Калуш.

Лемку! Маш бесідувати, гварити, мовити, повідати, радити, речы, ґадати.
Втовди лем будеш собом і шанувати Тя будут Люде.

Колегія Всеукраїнського товариства "Лемківщина"

висловлює

ЩИРУ ПОДЯКУ ДОБРОДІЯМ,

які офірували кошти на відродження Лемківщини:

Богдан ГОЛИК (Тернопіль)	- 1000 грн.
Андрій ТАВПАШ (Львів)	- 100 грн.
Олександр ВЕНГРИНОВИЧ (Тернопіль)	- 50 грн.
Степан КРИНИЦЬКИЙ (Івано-Франківськ)	- 50 грн.
Володимир ШУРКАЛО (Пустомити)	- 50 грн.
Федір ЛАБИК (Калуш)	- 40 грн.
Володимир АРДАН (Львів)	- 20 грн.
Ігор ДУДА (Тернопіль)	- 20 грн.
Надія ЗЯТИК (Городок)	- 20 грн.
Марія ПАРИЛО (Калуш)	- 20 грн.
Любомир БЛАЩАК (Тернопіль)	- 10 грн.
Яніна НАЧАС (Борислав)	- 10 грн.

БОЖЕ, ЇМ ЗАПЛАТ!

Для тих, хто бажає допомогти, подаємо наш банківський рахунок:

ВУТЛ, громадська організація

Код 26198614, р/р 26003770583640,

АКБ "Укрсоцбанк" м. Тернопіль, МФО 338017.

Три лемки (Микола Горбаль, Київ; проф. Іван Щерба, Львів; Стефан Гладик, Горлиці). Ждиня, Польща. 9.03.2003 р.

Фото Андрія Тавпаша.

Лемківски приповідки (14)

Нова мітла мете по-новому.
Носом чує – одкаль вітер дує.
Облесний, як лишка.
Обманом сьвіт обыйдеш, но назад ся не вернеш.
Округлий, як бальон.
О, раны Боски!
Отсале до тале – далеко.
Очы напасти – бріх вытрясти.
Очы не видят – серце не болит.
Палец об палец не вдарив.
Пан-Біг мі сьвідок!
Папір вшытко вытерпит.

Анна ВОРОБЕЛЬ, м. Тернопіль.

ДОМА

ДОМА. ДОМА. Што-то такє єст – ДОМА? Якє оно на дотик. Ци на смак. А може на запах. Конкретні, што-то єст – ДОМА? Як ся ти оно отзыват? З котрого боку ся на тя призерат? Як тя оцінює? Чудне єст тото –ДОМА.

Одкаль ся зачынат. З дороги? З города?.. Ніт – з потічка. Ніт-ніт, зо стежечки, котру мама виходили босыма ногами, несучы воду в відерци з гірского джерельця. А може з загорідки, ци от плота. Напевні, же од фіртки. Або з порога. Певні, же з порога. Так-так – з порога. Іщы от пеца. Певні, же з пеца, іщы зо сьтін. А не так зо сьтін, як з образів, а сьтіни то лем зато, же тримают на собі образы. Бо

Потім си сядеш, деси на беріжку, жебы ти добрі было видно тоту твою ДОМУ. І зас смотриш, і смотриш. Якоси-с так затерп, задеревянів, якыса тя сила притягла до того місьця і ты юж безсили одорвати очы. Ціли сьвіт зараз – то єдно – ДОМА.

Нич тя не обходит. Не чуєш, же-с голодний, же ся ти слезы котят так, же твар ти чысто мокра, і слези ти застеляют очы. Груди і руки сут скроплени слезами. Лем тобі легко на души. Ты юж ту – ДОМА.

ДОМА. Тото, до чого-с ішов ціле своє жытя. Тото місце, без котрого так было пусто і холодно.

"Добре рано, моя Радоцино!"

(Різдвяна замальовка)

По відправі, яка відбулася у лемківській церкві, що знаходиться в Музею архітектури і побуту у Львові, я підходжу до людей, які купками стоять і не збираються розходитися по своїх домівках. Бо збираються тут двічі на місяць з найвіддаленіших куточків Львівщини. Хочу, щоб завінчували мені різдвяних вінчівок так, як колись у рідній Лемківщині, коли ходили полазниками в ніч після Святої вечері. Молодь з охотою декламує мені в диктофон говіркою своїх батьків, старші – не дуже.

– Та вы ліпше он того пана попросте, – порадили, – він вшытко памятат, він вам розкаже так, як нихто.

Послухавшись поради, я звернулася до вказаного мені старшого чоловіка.

З вигляду його знає кожен, хто ходить до цієї церкви, бо прислуговує старшим братом. І появляється, чи не першим, на Службі Божій, хоча з дому добирається майже цілих дві години.

– Пане Петре, – заговорила до нього.

– Я не Петро, я Андрий, – твердо відповів той.

– І хто вам повірить, що ви не Петро, – продовжую, – Коли стоїте під іконостасом, то аж диву даєшся, – ну той самий, що на Тайній Вечері! І чорна борода, і скіс очей. А ви кажете, що Андрій.

Розсміявся чоловік.

– Ну, думаю, все в порядку, я його "купила", – і підставляю диктофон, щоб завінчував, як колись у своєму рідному селі.

Та сталось не так. Зблід мій "святий Петро", кров мовби покинула його лице. Впали на землю згаслі очі, знітився, ніби хотів кудись заховатися. Що йому здалося в ту мить? Що він собі уявив? Що пригадав?

А розказали мені про нього, що живе у невеличкому містечку під Львовом, має власну садибу, чималий шмат поля і живність тримає. Посадив пан Андрій перед своїм порогом три ялички, такі, як там, в його далекій рідній Радоцині, звідки їх депортували. А ще розказали, що він прекрасний господар, такий, якими були його батько, дід, прадід, прапрадід на своїй рідній землі. Та трохи не такий, бо дивакуватий якийсь. Гній від худоби скидає на високу шпичасту купу. А впаде дощ, сніг, вдарить мороз, – і висока гора стоїть оддалік від його хати, нагадуючи Бескиди у його далекій рідній Радоцині. Вийде старий лемко з хати, низько вклониться до кожної ялички:

– Добре рано, моя Радоцино!

Палец об палец не вдарив.
Пан-Біг мі сьвідок!
Папір вшытко вытерпит.
Перун бы тя фтяв!
Пече, як коприва.
Пильнуй свого носа, а не чужого проса.
Побілів, як сьніг.
Повідам, як на сьвятій сповіди.
Покля жыти буду – того не забуду.
Поміняв: гус на яйце.
Поміняв: райтки на майтки.
Поміняв: шыло на мыдло.
Початок – все трудний.
Почеркай си по челі і опамятай-ся.
През себе не перескочыш.
Пришый кобылі хвіст!
Про вовка помовка, а він – ту.
Пустив вшытко на пас-блін.
Робит: за Боже заплат!
Робота дурного любит.
Розлюг-ся, як граф.
Ростут, як губы по дойчі.
Рука руку мыє.
Рыба псує-ся з головы.
Сам собі пан.
Свій свого тягне.
Сивий, як голуб.
Скупий два разы тратит.
Слово не воробель, выпустиш – ся не верне.
Слово – срибло, мовчаня – злото.
Слово по слові і дішло до згоды.
Слухай ухом, а не брихом.
Старий, а розум як в дітины.
Страченого часу і коньом не поженеш.
Стуль ґамбу, бо ворона влетит.
Стуль пыск!
Так го збештав, же не знав, де ся діти.
Там добрі, де нас неє.
Там не іду, де мня не просят.
Тихо, як перед бурйом.

Запам'ятав і записав
від своїх батьків
Ігор ДУДА з Ганчови, п-т Горлиці.

порога. Іщы от пеца. Певні, же з пеца, іщы зо сьтін. А не так зо сьтін, як з образів, а сьтіни то лем зато, же тримают на собі образы. Бо што-то за сьтіна, як неє на ній образив. Сьтіни лем для образив, бо важнішы сут образы. Так-так, образы. Бо перед нима і баба, і дідо, і мама, і неньо били поклони і гварили "ОТЧЕ-НАШ". І поріг. Тот поріг – стертий, стоптаний босыма ногами.

Тот поріг і образы, они і сут – ДОМА.

ДОМА. То оно єст страшні дороге і чудне, такє сьвяте і незамінне – ДОМА.

БОЖЕ, што бы тот бідний чловек не робив, кади бы не іздив, а лем згадат-си о ДОМІ, юж на серци потепліє.

ДОМА, – яка єст в тім слові страшна сила. А як тоту ДОМУ узриш... Ніт не узриш, а одчуєш. Іщы деси так здалека. БОГ єден знат одкаль, тото здалека, може за кільометер, ци за два, а може за десят. А може і за сто, то юж залежыт од того, де-с быв і одкаль-ся верташ. І за який прожыти час ДОМІВ ся верташ. Ци за годину, ци за ден, ци за рік.

Лем рік, година тіж мают свої меджы. Бо даколи тот рік, то юж таки довги, же ся ти здає, – ся го не позбудеш, не дочекаш-ся, коли ся мине. А даколи так ти скоро злетит, же аж ся здивую. То, як? Деси недавні была "Паска" і юж зас "Паска". Лем втовди, як ты юж ДОМА.

БОЖЕ! Што так дивні, тоту людину мінят.., же она може быти така тверч, як скеля, і ніжна як перечко. Як перечко, і іщы зачарувана дивным одчутям стрічы з чымси незрівняно сьвятим і не замінимим ничым і николи. ДОМА.

ДОМА. Нарешті, ты юж ДОМА.

Стоіш на такім місци, же юж чуєш – дале тя ноги не понесут. Іщы тото сьвяте місце далеко, іщы тот поріг не близко, лем ты не можеш дале іти. Стоіш і смотриш. Нич не чуєш, не думаш.

ДОМА. Тото, до чого-с ішов ціле своє жытя. Тото місце, без котрого так было пусто і холодно.

БОЖЕ, благословлям ТЯ за тот велики дар, якій ТЫ мі дав. Тото щесьтя так сой ту сідити і смотрити на свою ДОМУ.

ДОМО. Моя рідна, єдина, кохана ДОМО. Як же я жыла-м без тебе так довго. Яке ту чысте над тобом небо, пахняче смерекове повітря.

ДОМО. То нич, же той мойой ДОМЫ неє. Порогу тіж не видно. А єст горбочок зароснены травом. Я добрі знам, же як розгорну тот горбочок, то під ним найду поріг.

То єст моя ДОМА. Лем поріг, – але то моя ДОМА.

Надоокола стежка, што басанунком обвила мою ДОМУ, том стежком босыма ногами ходили мої няньо і дідо Ілько за возами.

Іщы єст єдна потіха – ясеник. Тот ясеник, же єден БОГ зна одкаль він ся ту взяв. Росне си край рогу ДОМУ. Його памятают, як быв іщы маціцьким, як си зачынав рости коло хыжы на розі.

Нихто го якоси не знищыв. Лем на собі ма барз дуже ранів і сьлідів довгих років самоти. Тепер він си стоіт коло горбочка, як сторож – велики, сильни і самотні. Він ся колише на вітри і мі галузками ся кланят.

Як ся натішу тым крайом, то си вирву з ясеника листочок, си го даде сховам, жебы о нім нихто не знав, і він в вечірні години буде мі оповідав, оповідав...

Якє ту крас квітя росне на горбочку і доокола двору! Може зато, же мама і няньо били перед образами поклони, чытали акафісти і псалтир.

ДОМО, моя рідна, як я до тя довго ішла, лем тепер юж тя мам. Тепер мі юж тя нихто не одбере. Ты моя єдина. Єдина і не замінна. Обігріта босыми ногами, і осьвячена тихыма і щырыма молитвами. Дякую ти, ДОМО!

Радоцині. Вийде старий лемко з хати, низько вклониться до кожної ялички:

– Добре рано, моя Радоцино!

Потім гляне на небо:

– Добре рано, сонечко! Я, старий лемко, жыю! Жыю!

А потім обернеться до "гори":

– Добре рано, мої Бескиди! – і низько вклоняється аж до самої землі.

Як лягає спати, то виконує той самий ритуал, мовлячи:

– На добраніч, моя Радоцино!

* * *

Я не підійду більше до "святого Петра" за тими записами. Навіщо ворушити страшне минуле? Навіщо згадувати? Зрештою, кому потрібні ті вінчування, коли старий бородатий лемко низько кланяється... до купи гною.

Марія ГОРБАЛЬ,
м. Львів.

Марія СТАХІВ-КРУПА,
с-ще Красне на Львівщині

* * *

Ой піду я в сині гори,
де сопілка грає,
Там зустріну-ся з дівчыном,
што я єй кохаю.
Очы в нєй як волошки
в зеленім жыті,
А губоньки як малина,
личко як калина,
Стан тоніцький і високий,
коса до пояса,
Сама собі як смерічка,
ой то моя краса,
Ой то моя чорноброва,
моя синьоока, –
Она мня зачарувала
на горі високій,
Она мня зачарувала,
забрала мі душу,
Ой тепер тую лемкиню
я любити мушу.

12.04.2001 р.

"Дзвони Лемківщини" -
часопис Всеукраїнського Товариства "Лемківщина"
Наша адреса:
46001, м.Тернопіль, бульв. Т.Шевченка, 21.
Реєстраційне свідоцтво ТР 145
Замовлення № 24. Тираж 1000
Обсяг 1 друк. арк. Друк офсетний.
ПВК "Збруч", м.Тернопіль, вул. Живова, 11

Редактор Ігор ДУДА
Редакційна колегія:
Парасковія ТРАЧ - відповідальний секретар, *Олександр ВЕНГРИНОВИЧ* (Тернопіль), *Микола ГОРБАЛЬ* (Київ), *Степан КРИНИЦЬКИЙ* (Івано-Франківськ), *Володимир РОПЕЦЬКИЙ, Ярослав ШВЯГЛА* (Львів).
Комп'ютерний набір і верстка - *Тарас ВАШКІВ.*
Висловлені авторами думки можуть не співпадати з позицією редакційної колегії.
Відповідальність за достовірність фактів несе автор публікації.
Редакція залишає за собою право редагувати та скорочувати тексти.
Рукописи не рецензуються і не повертаються.

www.lemko.org
2010.08.09 15:54:35 +03'00'